

Ερμηνεία του οικωνυμίου Κάντσικο

[Μεταγραφή από το βιβλίο “**Τοπωνύμια και Οικονύμια των Μαστοροχωρίων της Κόνιτσας**”, Αθήνα 2013, σελ. 41-43, του Θωμά Β. Ζιώγα, Μαστοροχωρίτη, εκ Δροσοπηγής Κόνιτσας]

ΚΑΝΤΣΙΚΟ [Δροσοπηγή]

Προφορά: Στο Κάντσικο, και ο κάτοικος Καντσιώτης [και λογίως Καντσικιώτης].

Τούτο το μαστοροχώρι είναι κτισμένο στις βόρειες πλαγιές του βουνού «Οχυρό/Ταμπούρι», προς τον Σαραντάπορο ποταμό. Κατέχει και την έκταση του πάλαι ποτέ υπαρκτού χωριού «Λιάσκα/Ljaška», [λάθος το λόγιο «Λιάτσικα»], το οποίο ακριβώς έτσι αναφέρεται άπαξ, πριν το έτος 1692, στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας Γρεβενών, όπως στο (8) της βιβλιογραφίας αναγράφεται. Υπήρχε και μικροοικισμός «Καντσικούλι», κοντά και ανατολικότερα από τη «Λιάσκα», υπαγόμενος τώρα γεωγραφικά και αυτός στο Κάντσικο.

Στη βάση του χωριού υπάρχει ένα ευρύ βαρικό πλάτωμα, τροφοδοτούμενο από τη βρύση της «Χώρας το πηγάδι». Εξ αυτού τεκμαίρεται ότι «Χώρα», δηλ. χωριό, ονομαζόταν ο πρωτοοικισμός. Τούτο το πλάτωμα αρχικά ήταν καλαμώνας με κάθυγρο έδαφος, γι' αυτό οι οικιστές του παλιά λέγονταν «*Τζουρτζουλιώτες/Τζουρτζυλιώτες*» (= διάβροχοι, μουσκεμένοι), [Αλβ. xurxull/τζουρτζούλ (= μουσκίδι, διάβροχα)], και ίσως, στο απότατο παρελθόν, ασχολούνταν με την καλαμοπλεκτική, αν και τέτοια θύμιση δεν διασώθηκε. Τώρα, αυτό είναι ένας μεγάλος λαχανόκηπος όπου συστηματικά καλλιεργούσαν κράμβες και πράσα. Έτσι προέκυψε το παρατσούκλι **Καρ(μ)πουλάχανα** (= κραμβολάχανα), όπως τους αποκαλούν οι λοιποί Μαστοροχωρίτες. Μαρτυρείται ότι η καδοποιΐα ήταν δεύτερη τεχνική ενασχόληση των κατοίκων. Σε έγγραφα της ύστερης τουρκοκρατίας απαντάται και ως Κάνζικο/Κάντζικο, αλλά και ως Κάνισκο.

Καθαρό θέμα kan- στη σλάβικη ομογλωσσία δεν υπάρχει, [ο ειδικός σλαβολόγος/γλωσσολόγος Vasmer στο (7) της βιβλιογραφίας, επικαλούμενος και τον Hilferding, κάνει νύξη περί αυτού]. Συνεπώς, το καταχωρημένο στο (5) της βιβλιογραφίας παλ. Σλ. kanžti/kaneši/kanoti (= στάζω, σταλάζω) είναι άλλης αρχής, όχι σλάβικης. Το αυτό ισχύει για το Σερβ./Βουλγ. kaniti/kánja (= καλώ - παροτρύνω, προτρέπω - προτίθεμαι, σκοπεύω - παρασκευάζω, ετοιμάζω) < Λατ. conor/conari (= αποπειρώμαι, επιχειρώ), από το οποίο δεν προκύπτει λογική ερμηνεία για το οικωνύμιο.

Υπάρχουν οι εξής πιθανές εξηγήσεις για το παλαιό όνομα:

1) αρχ. Ελλ. «*κάννη*» (= καλάμι, δόναξ, ταρσός, Λατ. canna) > αρχ. Ελλ. «*κάνεον*» (= αβαθές πανέρι από καλάμια) και «*κάνης*» (= καλάθι καλαμόπλεκτο - ψαθί από καλάμια) > αρχ. Ελλ. «*κανίσκος*» (= κάνιστρο/καλάθι) και «*κανίσκιον*» (= καλαθάκι από καλάμια) > Βυζ. «*κανίσκιον*» και τοπικό «*κανίσκι*» (= δώρα σε κάνιστρο φερόμενα). Εδώ λαμβάνονται με την πρωταρχική επιθετική σημασία της κατάληξης «*-ίσκος*» που σήμαινε «*όμοιος με/προς*», εν προκειμένω όμοιος προς καλάμι, δηλ. καλαμωτός.

Εξ αυτών και του θέματος «*καν-/kan-*» προήλθε, με τονική αναβίβαση κατά το ομοίωση «*κάνιστρο*», είτε απευθείας **Κάνισκο** > **Κάν'σκο** > **Κάντσικο** > **Κάντσικο** (= καλαμωτό, καννωτό, ταρσωτό) εννοείται μέρος, είτε, με προσθήκη της σλάβικης

κατάληξης -sko/-sko, προέκυψε το Kan-sko > **Κάντσκο** > **Κάντσκο**, ακριβώς με την ίδια σημασία. Η δεύτερη εκδοχή έχει τα τρωτά της, διότι δεν πολυσυνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων, χωρίς και να αποκλείεται. Ο καλαμωτός τόπος ονομάστηκε **Κάντσκο**, και με το πέρασμα του χρόνου πήρε το ίδιο όνομα ο πρωτοοικισμός «Χώρα» (= χωριό) που ήταν εκεί. [Στο χωριό Καβάσιλα υπάρχει παραποτάμιος καλαμώτοπος ονομαζόμενος «Κανίσκια», δηλ. καλαμωτά/καννωτά].

Αλλά και το θέμα του παλ. Σλ. kanžti/kaneši/kanoti (= στάζω, σταλάζω) είναι το ίδιο ή συνεκδοχικά σχετίζεται με το Ελλ. «κάννα/κάννη» (= καλάμι, Λατ. canna), είτε ως σωλήνας/κάννη από την οποία στάζει/ρέει νερό, είτε διότι όπου φύονται καλάμια πάντα στάζει/ρέει νερό. Και εξ αυτού αν ερμηνευτεί το οικωνύμιο, πάλι νοηματικά η ίδια, ως άνω, εξήγηση προκύπτει.

2) παλ. Σλ. kǫzǫj (= ενέδρα, παραμόνευση, φυλακή - τέχνη, τέχνημα, επιτήδευμα) > σλαβογενές Πομάκικο kanče (= ενέδρα, λημέρι, παγίδα) και kanca/kanza (= σκοπιά, φύλαξη) | παλ. Σλ. kazǫj (= ποινή, κολασμός) > Σερβ. kázna και Βουλγ. kázǫj (= τιμωρία).

Από το αρχικό θέμα kǫzǫn-/kazǫn-, συν την Σλ. τοπωνυμική κατάληξη -sko/-sko, προκύπτει Kazǫn-sko > αναγραμματισμός Kanz-sko > **Κάντσκο** (= σκοπιά, φυλακείο), δηλ. τόπος φυλασσόμενος. Η ερμηνεία τούτη σχετίζεται με την παρουσία του χωριού πάνω στο βουνό «Οχυρό/Ταμπούρι», απ' όπου ελεγχόταν το πέρασμα από Ήπειρο στη Μακεδονία και τανάπαλιν και επί του οποίου υπάρχουν και άλλες τοπωνυμίες σχετιζόμενες με στρατιωτική φύλαξη, π.χ. «Καζέρμα» (= στρατώνας), «Σιτσίνη» (= όρχος/τάγμα στρατού), «Καζμούλη» (= ημιονοστάσιο), «Καταυλισμός», «Ταμπούρι». Και τα οικωνύμια Κεράσοβο και Φούρκα των όμορων χωριών μάλλον σημαίνουν στρατιωτική φύλαξη. [Ομοίωση είναι η ονομασία «Κάνζα/Κάζα» Αττικής, που και αυτή ήταν οχυρωμένο πέρασμα μεταξύ Αττικής και Βοιωτίας].

Η δεύτερη έννοια του παλ. Σλ. kǫzǫj, σε συνδυασμό με το παλ. Σλ. kǫzǫjǫnikǫj (= αρχιτέκτων, τεχνίτης, τέκτων), οδηγεί, με την ίδια μεθοδολογία, στην ερμηνεία **Κάντσκο** (= χωριό με κτίστες), έννοια πλήρως συμβατή με την παμπάλαια τεκτονική παράδοση του χωριού.

3) Λάθος πρέπει να είναι η συσχέτιση του ονόματος με την ερμηνεία της λέξης *Κόνιτσα*, από το Σλ. konǫj (= ίππος), όπως προτείνεται με το λήμμα αρ. 155 [σε συσχέτισμό με το λήμμα αρ. 50] στο (7) της βιβλιογραφίας, από κάποιο παλ. Σλ. τοπωνύμιο Konǫjisko, συχνό Σερβ. Konisko, Βουλγ. Konska. Στο (6) της βιβλιογραφίας βεβαιώνεται ότι όλα τα τοπωνύμια του ελληνικού χώρου που έχουν αφετηρία αυτό το θέμα γράφονται και προφέρονται με ko και όχι με ka. Επί πλέον, στα ορεινά ποτέ ή σπάνια συντηρούσαν άλογα, αλλά πάντα τα ασφαλή και ανθεκτικά μουλάρια, εξού αρχ. Ελλ. «ορεύς» (= ημίονος, μουλάρη).

Λόγω αμφιβολιών για τη σλαβικότητα του θέματος, εναλλακτικά προτείνεται, στο ίδιο λήμμα αρ. 155, και άλλη εξήγηση, από ένα Σλ. kǫtǫjsko < Σλ. kǫtǫj (= κόγχη, γωνία, Βουλγ. kǫt/kǫtǫce). Με βάση το τελευταίο στο (6) της βιβλιογραφίας συνδέεται η ονομασία με την έννοια «ξηροπόταμος», άγνωστο πως και γιατί. Τα πραγματολογικά στοιχεία του χώρου τίποτε από τα παραπάνω δεν επιβεβαιώνουν.

Εγγύτερα σε τούτη την πρόταση είναι το ομόσημο αρχ. Ελλ. «κανθός» (= κόγχη, γωνία, Ιταλ. canto/cantone - η σιδηρά στεφάνη του τροχού, το επίσωτρο, Λατ. canthus) > αμάρτυρο Ελλ. «κανθικόν» > μεταφ. **Κάντσκο** (= χώρα, χωριό, Σερβ./Ρουμ. katun, Αλβ. katun - παρεμβολή, κατούνα, παλ. Σλ. katunǫj), ερμηνεία απόλυτα ταιριαχτή με την αρχική ονομασία «Χώρα» και τη φύλαξη του τόπου. Σχετικό το μsn Ελλ. «καντόνι» (= διοικητική περιφέρεια, Ιταλ. canton).

4) Ελέγχεται εσφαλμένη και εξωπραγματική η παρερμηνεία που δίδεται στο (9) της βιβλιογραφίας, από το Βλαχ. kandu (= πίπτω, πέφτω) < Λατ. cado (= πίπτω), γιατί κάτι τέτοιο δε μαρτυρείται, ούτε και φαίνεται γεωλογικώς πιθανό.

Βιβλιογραφία

- 1) ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ, του Α. Ν. Γιάνναρη, έκδοση Σιδέρη, Αθήνα 1920.
  - 2) ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ λεξικόν, του Στέφ. Α. Κουμανούδη, Αθήνα 1884.
  - 3) ΒΟΥΛΓΑΡΟΕΛΛΗΝΙΚΟ λεξικό, Ακαδημίας Επιστημών Βουλγαρίας, Σόφια 1960.
  - 4) ΣΕΡΒΟΕΛΛΗΝΙΚΟ λεξικό, του Παπαστεργίου Νικολάου, Αθήνα 1935.
  - 5) Lexikon PALAEOSLOVENSKO-GRAECO-LATINUM, του Fr. Miklosich, 1865.
  - 6) “Τα οικονύμια του νομού Ιωαννίνων”, του Κ. Οικονόμου, Ιωάννινα 2001/2006.
  - 7) Die Slaven in Griechenland, του Max Vasmer, Λειψία 1970.
  - 8) “Γραπτά μνημεία από την Δυτική Μακεδονία χρόνων τουρκοκρατίας”, του Μιχ. Καλινδέρη - Πτολεμαΐδα 1940.
  - 9) “Τοπωνυμικόν της επαρχίας Κονίτσης”, του Κ. Δ. Στεργιόπουλου, άρθρο στα ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τόμοι Θ'/1934 - ΙΒ'/1937 - ΙΓ'/1938.
-